

ӘОЖ 492.72

С.А. Дүйсенбі

Қ.А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің аға оқытушысы,
Қазақстан, Түркістан қ.
e-mail:bolashak@inbox.ru

Араб тілін үйренудегі жазбаша өздік жұмыстары туралы

Бұл мақалада араб тілін оқытуда өздік жұмыстарында орындалатын жазбаша жаттығулар қарастырылған. Сонымен қатар араб тілін қазіргі заман тұрғысынан шет тілі ретінде үйренудің қажеттілігі мен тіл үйренудің тәрбиелік жағы әңгіме етілді. Оқытушының алдында шет тілін оқытудың стратегиялық бағыты бойынша екінші тілдік тұлғаны қалыптастыру міндеті тұрғандығы да айтылды.

Араб тілін үйренудің үздіксіз процесс екендігіне орай, тілді үйренуді үнемі дамыту, жетілдіру жолдары, соның ішінде өздік жұмыстарының рөлі мен маңыздылығы көрсетіледі.

Тіл үйренуде өздік жұмыстарын орындаудағы оқытудың білімдік және тәрбиелік мақсаттары да ескеріледі. Тіл оқытуда белгілі бір жүйеге негізделген жұмыс көлеміне сай берілетін жазбаша жаттығу түрлерінің оқу бағдарламасы талаптарына сәйкес ұсынылуы сөз болады. Мақалада жазбаша өздік жұмыстарында орындалатын қайталауды қажет ететін кейбір грамматикалық тақырыптарға мысалдар келтірілді.

Түйін сөздер: өздік жұмысы, сөз таптары, грамматикалық форма, сөзжасамдық үлгілер, грамматикалық жаттығулар.

С.А. Дүйсенби

Обучение арабскому языку на самостоятельных письменных работах

В статье рассматриваются письменные упражнения, выполняемые в самостоятельных работах при обучении арабского языка. А также рассматривается необходимость обучения арабскому языку как иностранному и ее воспитательные стороны в зависимости от требований современности. Процесс формирования вторичной языковой личности по стратегическому направлению при обучении иностранному языку, которая стоит перед преподавателем в учебном процессе, раскрывается автором данной статьи.

В статье дается представление о роли и значимости самостоятельной работы в процессе изучения арабского языка, которую необходимо постоянно развивать и совершенствовать, принимая во внимание, что изучение иностранного языка является непрерывным процессом. Учитываются также образовательные и воспитательные цели обучения иностранному языку при выполнении самостоятельных работ.

Дается характеристика видам письменных работ, которые выполняются системно и объемно в соответствии с учебной программой при обучении иностранному языку. В статье приводятся примеры некоторых сложных грамматических тем, требующие повторения при выполнении самостоятельных письменных работ.

Ключевые слова: самостоятельная работа, части речи, грамматическая форма, словообразовательные модели, грамматические упражнения.

S. A. Duysenbi

Language of arab on to study in the written form about works

This article deals with written activities in student's self work in teaching Arabic. The upbringing role of learning a Language and learning Arabic as a foreign language are considered in this article.

Due to strategic defection of learning of learning a foreign language a teacher has to form a second Language personality.

As learning Arabic is a continued process it is important For the teacher to improve and to develop the Language steadily, particularly student's self work.

In doing self work educational and upbringing aims of leaching are taken into consideration.

Types of written activities are to meet a certain programs .

Some Grammatical activities of students written self work are mentioned and one can bind some grammar for reviewing.

Key words: self-work, parts of speech, grammatical form, word-formation model, grammar exercises.

Шет тілін үйренудің қажеттілігі қазіргі заманда мамандық алу сияқты маңызды мәселеге айналғаны қашан. Шығыс тілдерінің ішінде Қазақстанда алғаш рет шет тілі ретінде мектептерде оқытыла бастаған араб тілін үйренушілер қатары әлі де өсе түсуде, өйткені қаншама ғасырдан бері дәстүрлі ислам дінін ұстанып келе жатқан қазақ халқы үшін араб тілі халықаралық және руханият тілі ретінде әрдайым қажетті шет тілдерінің бірегейі болатыны сөзсіз. Шетел тілін үйрену оны үйренуші адамнан мақсатқа жету үшін үлкен ыждаһаттылықты, тәртіптілікті, үнемі ізденушілікті қажет ететіні белгілі. Тіл үйрену ғұмыр бойына жетілдіріліп, толықтырылып отыратын үздіксіз еңбектену процесі десе де болады.

Жалпы білім беретін типтік бағдарлама негізінде мектепте оқытылатын араб тілі басқа шет тілдері сияқты аптасына кем дегенде 2-3 сағаттан оқытылады. Өткен ғасырдың 82-жылдарынан басталып оқытыла бастаған араб тілін үйренудің біртіндеп тіл оқытудың өзіндік дидактикалық және әдістемелік жүйесі қалыптасып келеді. «Вторичная языковая личность должна обладать сформированной способностью реализовывать иноязычные лексико-грамматические конструкции, соответствующие нормам коммуникативной деятельности индивида иной лингвоэтнокультурной общности и иной национальной языковой картины мира» [3, 72]. Мұғалімнің алдында шетел тілін үйренудің стратегиялық бағыты бойынша екінші тілдік тілдік тұлғаны қалыптастыру міндеті тұр.

Яғни қоғам өзінің әрбір азаматының зияткерлік, адамгершілік потенциалын мүмкіндігінше дамытуға мүдделі, сонымен қатар әрбір адамның ақыл-ой қабілетін дамыту мүмкіндігі үшін жоғары деңгейде білім алуға құқығы бар. Еліміздеі дамытуға өзінің азаматтық үлесін қосатын, жан-жақты білімді, адамгершілік қасиеттерді бойына сіңірген болашақ азаматтарды қалыптастырудың іргетасы отбасынан басталып, мектеп қабырғасында жетілдіріліп, кейін ол мамандар дайындайтын жоғарғы оқу орындарында жалғасын тауып, білім жағынан терең ізденуді, жауапкершілікті сезіну арқылы өздерінің іс-әрекеті, яғни еңбектену нәтижесі арқылы көрініс табатыны сөзсіз.

Араб тілін үйренуді кез-келген пән сияқты сабақтан тыс жүргізілетін өздік жұмысының тапсырмаларын орындау арқылы тереңдетуге болатыны белгілі. Әр оқытушы шәкіртінің өз білімін өз бетінше жетілдіріп отыру қажеттігін саналы түрде сезінгенін оқушы бойына дарыта

білу үшін тәрбиелік тұрғыдан жұмыс істейді. Шет тілін өмір бойына үйрену керек екендігі белгілі болғандықтан, білім көтерудің жан-жақты әдіс-тәсілдерін ойластыруда өздік жұмысының маңыздылығын уақыт дәлелдеп отыр. Оқушылардың тіл бойынша өздік жұмыстарын ұйымдастырып отыру араб тілін үйренуде өз септігін тигізіп отыр. Сабақтағы теориялық білім алу мен практикалық машықтану жаттығуларының жүйелі қалыптасып беруіне өздік жұмысына берілетін тапсырма түрлерінің оқушының жас, тілдік ерекшеліктеріне сай тақырып бойынша дұрыс сұрыпталынып, берілуіне де байланысты екендігін білеміз. Бұл жерде өздік жұмыстарын орындау арқылы оқушы өз бетінше білімін толықтырып отыруды біртіндеп дағдыға айналдырады, сонымен қатар тіл үйренуді тиянақты, жүйелі, ыждаһатты түрде жалғастыру үшін жұмыс істей біледі. Өздік жұмысы барысында әр түрлі оқулық, кітап, газет-журналдар мен дыбыстық-бейне жазбалармен, интернет жүйесімен жұмыс істеуге үйрене бастайды, ал бұл араб тілінде берілетін материалдардың мазмұндық жағын толықтырады. Тіл үйрену барысында біршама жүйелі жұмыс істей білген оқушы өз еңбегінің нәтижесі болғанын қалайды, сондықтан ол бұл ізденушілік дағдысын жанынан қалдырмайды.

Араб тілінің өздік жұмысы бойынша тапсырмаларды ұйымдастыруда белгілі бір мақсат, жұмыс көлемі, орынды талаптар қойылғаны дұрыс. Араб тілінің оқу бағдарламасында қамтылған негізгі тақырыптарды әрі қарай толықтыру мақсатында оқытындар үшін тапсырма түрлерін топтастырып, соған сәйкес жаттығу түрлері ұсынылып жатады.

Тілді үйренудің алғашқы кезеңдерінде араб тілі бойынша фонетикалық қағидаларды жетілдіру негізінде араб әріптері мен дыбыстары, екпін, буын т.б. тақырыптарға қатысты жазбаша жаттығулар топқа немесе жеке оқушыға қатысты түрде ұсынылады. Мысалы: һамза дыбысының графикалық түрде сөздің басы, ортасы, соңы және жеке тұруына байланысты () ء، ة، ة тірек әріптерінің өзгеру ережесін теория түрінде жақсы игерген жағдайда жазуда қате жібермейтінін байқадық. «Подставка избирается по правилу старшинства гласной. Самой старшей считается краткий (и), краткий(у) ، ، краткий(а), и наконец, –отсутствие гласной» [5, 324]. Сондықтан сөз ортасы, сөз соңы және тірек әріпсіз келетін жағдайларына Һамзаның тірек әріптерінің ء، ة، ة (тірек әріпсіз) болып келетіндей әр түрлі мы-

салдар арқылы ойластырылуы керек. Мысалы: «بَطْنٌ، بَلْدَةٌ، سُؤَالٌ، أَسْئَلَةٌ، أَخَذْتُ، قِرَاءَةٌ» т.б. осы сияқты арабша сөздермен келген мысалдармен жаттығып алып, қасына оның транскрипциясын жазу арқылы оның неге бұлай жазылғанын ережемен салыстыру алқылы тексеруге болады. Сол сияқты, мұндай тапсырманы керісінше түрде жиі, 'ибтади', ба'аса, тафа'улу, фа'сайни, ру'асаа'у, ha'улаа'и сияқты яғни орысша не латынша әріптердің транскрипциясымен берілген әр түрлі қаракаттарымен берілген мысалдарды арабша жазу арқылы һамзаның жазылу қағидасы оқушының жадысында сақталатынын байқауға болады.

Бір әрпі һамзалы, екінші бір әрпі әлсіз () болып келген мүлдем бұрыс етістіктерді шақтарда жіктеу арқылы немесесол бабтың грамматикалық формаларын жасау арқылы да жаттығуға болады. Мысалы: «أَتَيْتُ، رَأَيْتُ، يَرَى، مَرَأَيْتُ، تَتَّيْتُ، أَعْزَيْتُ، تَرَأَوْا، أَدَّى، وَأَرَى، وَجَّأ، شَاءَ»

Бір әрпі һамзалы бір етістіктің әр түрлі бабтарының грамматикалық формаларының жасалуын жазып шығуға болады. Мысалы, «أَتَيْتُ» етістігін алатын болсақ:

أَتَيْتُ، مَرَأَيْتُ، يَرَى، مَرَأَيْتُ، تَتَّيْتُ، أَعْزَيْتُ، تَرَأَوْا، أَدَّى، وَأَرَى، وَجَّأ، شَاءَ

Етістіктің түбір құрамындағы кез-келген бір әрпі һамза, сосын () әлсіз дауыссыздарының біреуі немесе қосарланған дауыссыздармен келген «إِنَاءَةٌ» , «أَوْدٌ»، «يَرَى تَجْأَنَ» , «إِنَاءَةٌ» , «أَوْدٌ» сияқты әр түрлі үлгідегі мүлдем бұрыс етістіктердің барлық бабтарының грамматикалық формаларының түрлерінен мысалдар құрастыруға болады. Әрине, тапсырманы рет-ретімен, жеңілден бастап күрделендіріп отыру тәсіл арқылы жүзеге асырған жөн. Бұл бір жағынан һамзаны ғана қайталау емес, мүлдем бұрыс етістіктердің барлық бабтарының түбір түрлерін, олардың грамматикалық формаларын еске түсіруге алып келеді.

Араб тіліндегі сөз таптары (إِسْمٌ) есім, (فِعْلٌ) етістік және (حَرْفٌ) көмекші сөздер деп топтастырылған. Жай сөйлем құрауда синтаксистік өзіндік қызметі бар әр сөз табының сөз құрамының морфологиялық түрғыдан жасалу ерекшеліктерін бекіту мақсатында қосымша машықтану жұмыстарын жасау арқылы қайталай аламыз. Араб тілінде де сөйлем құрауда баяндауыштың қызметін атқаратын етістіктің функциясы маңызды. Дұрыс және бұрыс деп аталатын етістіктердің актив және пассив түрде қолданылатын «فَعَّلَ، فَاعِلٌ، فَاعِلٌ» (فَتَّحَ، فَاعِلٌ، فَاعِلٌ) тәрізді түрлеріне келтірілетін мысалдар әр сабақ сайын жаңа сөз түрінде енгізіле

отырып, шақ пен рай формаларында жіктелу үлгісі жадыда жақсы қалу үшін, оларды жеке түрде де, сөйлем келтіре отырып жіктеуге болады. Мысалы:

| | | |
|----------------|-----------------|--|
| أَخْرَجَ | مَنْ | الْمَسْجِدِ. |
| | I | |
| تَسْمَعُ | الْمَوْسِيْقِي | مَنْ الرَادِي. |
| | II | |
| يُرَكِّبُ | العَرَبِيَّةَ | الثَّانِيَةَ عَشْرَةَ. |
| | III | |
| يَتَكَلَّمُونَ | بِاللُّغَةِ | القَازِقِيَّةِ جَدِي. |
| | III | |
| نَصَلَّيْ | خَمْسَ | مَرَّاتٍ كَثَلِ يَوْمِ. |
| | I | |
| سَافَرُوا | إِلَى عَاصِمَةَ | قَازِقِسْتَانَ فِي عَطَلَةِ الصَّيْفِ. |
| | III | |

Сонда әрі етістіктің жіктелуі, әрі сол етістіктің сөйлемде қолданылуы қатар ескеріледі.

Зат есімнің белгілі және белгісіз хал түрлері, әр түрлі септелу типтері, сан-мөлшер, тек түрлерінің әрқайсысын жеке тапсырма түрінде де қарастырып алып, сосын зат есімді сөйлем ішіндегі атқаратын функциясы арқылы қарастыратын тапсырма түрлері қажет. Заттың мағынасын білдіретін зат есімнің жасалуы хал, септік, сан-мөлшер, тек категориясы тұрғысынан түрленіп келуіне байланысты, тұрған орны, қойылатын сұрағына қарай әр түрлі синтаксистік қызмет атқаруы да мүмкін.

لَمْ تَخْرُجِ السَّيْدَةُ زَيْنَبُ مِنَ الْبَيْتِ الْيَوْمَ لِأَنَّ بِنْتَهَا فَاطِمَةَ مَرِيضَةٌ.

зат فَاطِمَةَ، بنت، زَيْنَبُ، السَّبْدَةُ есім сөздері бастауыш қызметін, ал الْبَيْتُ зат есім сөзі مِنْ септеулігінен соң мекен пысықтауышы,

مَنْ (күн-йом) (يَوْمَ) табыс септігінде мезгіл пысықтауышы қызметін атқарып тұрғандығын көруге болады. Яғни мұнда зат есімнің жасалуы сөздің құрамы жағынан да, синтаксистік жағынан да қарастырылады, соған орай жаттығу түрлері ойластырылуы қажет.

Сын есімді де зат есім сияқты сөздің құрамына қарай талдай білу қажет, яғни анықтауыш қызметінде жұмсалынатын сын есім сөздерінің «فَعَّلَ، فَاعِلٌ، فَاعِلٌ فَاعِلٌ، فَاعِلٌ» т.б. үлгілерінен бастап, оның зат есіммен тіркесінде хал, септік, сан-мөлшер, тек категориясында қиысатынына, сол сияқты сөйлемде тұрған орны мен қойылатын сұрағына сәйкес атқаратын синтаксистік қызметіне байланысты сөйлем түрлерін талдау, аударма жаттығулары түрінде ұсынуға болады. Мұнда сөйлеу барысында заттарды көбірек сипаттайтын сын есім сөздерін жаттауға қатысты лексика-

лық сөз тіркестеріне де мән берілген дұрыс деп ойлаймыз. Мысалы: طویل القامة، كثیر الطوابق، حسن الوجه، مصر القديمة، الشرق الأدنى، كثيرة الأولاد، عديد القوميات، الله أكبر، أقران الكريم، عبد اللطيف، بدين الجسم

Сөздің негізін жасауда қызмет ететін түбір мен қосымшаларды меңгеру араб тілінде оқушылар үшін аздап қиындық әкеледі. Аффикстер деп аталатын қосымшалар префикс, инфикс және суффикс түрінде қарастырылады.

Сөздікпен жұмыс істеуде уақыт үнемдеу үшін, жылдам сөзді табуда жаңа сөздің аудармасын табу үшін, сөздің түбірі мен қосымшаларын ажырата білу, оларды белгілі бір жасалу моделі бойынша іздей білу араб тілі морфологиясындағы араб тілін шет тілі ретінде үйренетіндерге мән берілетін тақырыптың бірі екендігі рас. Осыған қатысты арабша сөздер беріледі, қасына жасалу үлгісін төмендегідей жазамыз:

اسْتَقْلَال - اسْتَفْعَالٌ، يَتْرَجْمُون - يَفْعَلُونَ، جَحْمَرَش - فَعْلَلٌ، مُلِقَاةٌ - مُفْعَلٌ، قَارِيٌّ - فَاعِلٌ، مُلْقِيٌّ - مُفْعَلٌ، يَسْتَمْرَانٌ - يَسْتَفْعَلَانُ

Араб тілін үйретуде туынды сөздердің жасалуын белгілі бір модель жүйесі арқылы түсіндіру әдісі (тілдік орта жоқ жерде) сөздікпен жұмыс істеуде қажет болса, сонымен қатар сөйлеу іс-әрекеті түрлерінің қолжетімді

түрі оқу (قراءة) процесін жеңілдету (араб тіліндегі мәтіндерді басқа тілдегі сияқты дауысты дыбыстарын білдіретін әріптері арқылы оқып кете алмайды, ондағы дауысты дыбысты білдіретін диакритикалық белгілері графикалық түрде мәтінде көрсетілмейтіндіктен, оны араб тілінің морфологиясынан хабары бар адам түсінбейтінсөз кездесседе, модель бойынша оқып кете алады) үшін де маңызды. Осыған қатысты тапсырма үлгілеріне мысал келтірсек:

- 1) مَرَعَيٌّْ - مَفْعَلٌ -- مَصَانِعٌ
- 2) تَفْعِيلٌ -- تَأْيِيدٌ
- 3) مَفْعَلَةٌ -- مَتْنٌ
- 4) اِفْعَالٌ -- اِبْتِدَاءٌ
- 5) مَفْعَلٌ -- مَتْرَجٌ
- 6) يَنْفَعَانُ -- يَنْقَسِمَانُ
- 7) اِفْعَالٌ -- اِبْتِدَاءٌ
- 8) اِفْعَالٌ -- اِبْتِدَاءٌ

Арабтілінде сөзжасамда маңызды орын алатын етістіктің грамматикалық тұлғаларын жасаудың өзіндік үлгілері бар. Әрі бір етістіктен жасалған, әрі туынды (I-X) бабтардың да жасалуын көрсететін модельдер бойынша өздік жұмыс түрлерін әр түрлі етіп құрастыруға болады. Әуелі туынды етістіктердің негізі I бабтан басталатындықтан, I баб етістігіне қатысты жұмыс жасау керек. Мысалы:

а) I баб (الفعل المثلاثي) етістігінің грамматикалық формаларын жасау:

| | | | | | | | | | |
|--------|-----------|---------|-----------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| الم | اسم | اس | ف | ألف | ألف | ألف | ألف | ألف | ألف |
| صدر | المفعول | الفاعل | الأمْر | المجزوم | المضارع | المضارع | المضارع | المضارع | المضارع |
| ل | ل | ل | ل | ل | ل | ل | ل | ل | ل |
| فَعْلٌ | مَفْعُولٌ | فَاعِلٌ | إِفْعَالٌ | يَفْعَلُونَ | يَفْعَلُونَ | يَفْعَلُونَ | يَفْعَلُونَ | يَفْعَلُونَ | يَفْعَلُونَ |
| ذِكْرٌ | مَذْكُورٌ | ذَكَرٌ | أَذْرٌ | يَذْكُرُونَ | يَذْكُرُونَ | يَذْكُرُونَ | يَذْكُرُونَ | يَذْكُرُونَ | يَذْكُرُونَ |

Осыдан кейін II-X баб етістіктерінің грамматикалық формаларын жасаудағы тапсырма беріледі. Әрине сабақ барысында әр бабты жекелеп өтуге уақыт беріледі, сол арқылы оқу-

шылардың көбі бабтарды жаңылыстырмай ажырата алатынын айтуға болады.

а) II-X баб (المثلاثي المجزئ) етістігінің грамматикалық формаларының кестесін жасау:

| | | | | | | | | | | |
|---------|------------|-----------|----------|-----------|--------------|--------------|--------------|-------------|-------------|----|
| تربية | مُرَبِّيٌّ | مُرَبَّبٌ | رَبٌّ | يُرَبِّئُ | يُرَبَّبِيٌّ | يُرَبَّبِيٌّ | يُرَبَّبِيٌّ | رَبِّيٌّ | رَبِّيٌّ | II |
| إبداءٌ | مُبْدِئٌ | مُبْدِئٌ | أَبْدِئُ | يُبْدِئُ | يُبْدِئِيٌّ | يُبْدِئِيٌّ | يُبْدِئِيٌّ | أَبْدِئِيٌّ | أَبْدِئِيٌّ | IV |
| تَوَافٌ | مُتَوَافٍ | مُتَوَافٍ | تَوَافٍ | يَتَوَافٍ | يَتَوَافِيٌّ | يَتَوَافِيٌّ | يَتَوَافِيٌّ | تَوَافِيٌّ | تَوَافِيٌّ | VI |

практикалық білімді саналы түрде игерген тұлға ретінде көрінуі керек.

Қоғамына қарай адамы дегендей, қоғамның даму дәрежесін білім беру жүйесінің даму деңгейі, нәтижелеріне қарай бағалауға болады. Электронды кітапхана, интернет жүйесін пайдаланумен қатар, әр түрлі энциклопедиялық сөздіктермен жұмыс жасау, ақпараттық технологияны игеру қазіргі күннің сұранысынан туып отыр. Инновациялық білім берудің жаңа технологиясын қалыптастыру оқушы мен оқытушы үшін мақсат пен міндетті іске айналуға. Нәтижесінде өздігінен жұмыс жасайтын, өз бетінше білімін жетілдіретін, өзінің кәсіби әре-

кеті арқасында ғылыми ізденіс жасау іскерлігі мен дағдысы, аналитикалық қисынды ойлау қабілеті қалыптасқан, өз іс-әрекетін басқара алатын және жүйелі түрде реттестіре білетін, өз жұмысының нәтижесіне өзіндік бақылау жасай алатын оқушы мен студенттің шығармашылық түрде жұмыс істейтін интеллектуальдық тұлғасы қалыптаса беретіні ақиқат.

Оқу-әдістемелік, ғылыми негізде ұйымдас-тырылған студенттің өздік жұмысы мен студенттің оқу-танымдық әрекеттерін басқару жұмысы олардың саналы белсенділігін, оқу-кәсіби мотивациялық әрекетінің себебін, оқу процесінің сапасын қамтамасыз ететіні сөзсіз.

Әдебиеттер

- 1 Шамов А.Н. Методика преподавания иностранных языков. – М., 2008.
- 2 Рабинович Ф.М., Рогова Г.В. Самостоятельная работа во время учебной деятельности // Иностранные языки в школе. – 1982. – №2. – С. 9.
- 3 Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. – М., 2004. – С. 72.
- 4 Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам. – М., 2004.
- 5 Шагаль В.Э., Мерекин М.Н., Забиров Ф.С. Учебник арабского языка. – М., 1983. – С. 324.
- 6 العربية للناس في بيوت. بيروت، 1983م.
- 7 العربية بين يديك. كتاب الطالب (3). د. عبد الرحمن بن إبراهيم الفوزان. السعودية، 2003م.

References

- 1 Shamov A.N. Metodika prepodavaniya inostrannyh yazykov. – M., 2008.
- 2 Rabinovich F.M., Rogova G.V. Samostoyatel'naya rabota vo vremya uchebnoy deyatel'nosti // Inostrannye yazyki v shkole. – 1982. – № 2. – С. 9.
- 3 Gal'skova N.D., Gez N.I. Teoriya obucheniya inostrannym yazykam. – M., 2004. – С. 72.
- 4 Schukin A.N. Obuchenie inostrannym yazykam. – M., 2004.
- 5 Shagal' V.E., Merekin M.N., Zabirov F.S. Uchebnik arabskogo yazyka. – M., 1983. – С. 324.
- 6 العربية للناس في بيوت. بيروت، 1983م.
- 7 العربية بين يديك. كتاب الطالب (3). د. عبد الرحمن بن إبراهيم الفوزان. السعودية، 2003م.